

इतिहास व नागरिकशास्त्र विभाग

इयत्ता : नववी

विषय : इतिहास व राज्यशास्त्र

(शालेय वर्ष २०२०-२१ साठी फक्त)

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
इतिहास					
१.	इतिहासाची साधने	१	१	लिखित साधने चौकट	सदर भागाचे विद्यार्थ्यांनी स्वयंअध्ययन करावे. अंतर्गत मूल्यमापनासाठी विचारात घेणे.
		२	१	माहीत आहे का तुम्हांला? छापील माध्यमांत भारत वेबसाईट : www.publicationsdivision.nic.in .	- -
		२	२	भौतिक साधने चौकट	- -
		३	२	करून पहा. एखाद्या घटनेचे साहित्यात साहित्याचा शोध घ्या.	- -
		४	१	करून पहा. देशभक्ती या विषयाशी तुमच्या शब्दांत लिहा.	- -
३.	भारतापुढील अंतर्गत आव्हाने	१०	२	माहीत आहे का तुम्हांला? विशिष्ट उद्दिष्टे ठेवून काढण्याची सैनिकी कारवाई होय.	- -

Recd in
11/7/2020
cy

प्र.विशेषाधिकारी
इतिहास व नागरिकशास्त्र.

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
४.	आर्थिक विकास	१८	२	माहीत आहे का तुम्हांला? प्रधानमंत्री इंदिरा गांधी राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले.	- -
		१९	२	माहीत आहे का तुम्हांला? महात्मा जोतीराव फुले यांचे सुट्टी देण्यात यावी असा निर्णय झाला.	- -
		२०	१	माहीत आहे का तुम्हांला? सांस्कृतिकदृष्ट्याही लोकनाट्य कवितांद्वारे घडवले होते.	- -
५.	शैक्षणिक वाटचाल	२३	२	माहीत आहे का तुम्हांला? महाराष्ट्र राज्याची (१९६०) करण्याचे काम सोपवले होते.	- -
		२३	२	हे जमेल का? १९९१ मध्ये केरळ काय उपाययोजना करता येतील?	- -
		२४	१	माहीत आहे का तुम्हांला? ताराबाई मोडक यांनी शैक्षणिक संस्था सुरू केल्या आहेत.	- -
		२४	२	माहीत आहे का तुम्हांला? महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ प्रकाशित केले जाते.	- -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
		२५	२	माहीत आहे का तुम्हांला? १९६५ मध्ये महाराष्ट्रात जबाबदारी या विभागाने घेतली.	- -
		२६	१	माहीत आहे का तुम्हांला? महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व बालभारती प्रकाशित करते.	- -
		२६	२	माहीत आहे का तुम्हांला? क्षमताधिष्ठित प्राथमिक शिक्षण अभ्यासक्रम १९९५ : विकसित व्हाव्यात हे दर्शवले होते.	- -
		२७	१	जाणून घ्या. महाराष्ट्रामध्ये यशवंतराव चव्हाण मदतीने माहिती करून घ्या.	- -
		२८	२	माहीत आहे का तुम्हांला? 'फिल्म अँड टेलिव्हिजन जगभर ख्यातकीर्त झाली.	- -
		२९	२	माहीत आहे का तुम्हांला? आयुर्वेद, निसर्गोपचार, युनानी व जबाबदारी सोपवण्यात आली.	- -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
६.	महिला व अन्य दुर्बल घटकांचे सक्षमीकरण	३१	१	हे माहित करून घ्या. दरहजारी पुरुषांमागे स्त्रियांचे प्रमाण या कारणांचा शोध घ्या.	
		३४	२	माहित आहे का तुम्हांला? भारतातील महिला मुख्यमंत्री सुचेता कृपलानी राज्याचे नेतृत्व केले.	
		३५	१	माहित आहे का तुम्हांला? न्यूयॉर्क शहरात ८ मार्च १८५७ रोजी म्हणून जाहीर केला..	- -
७.	विज्ञान व तंत्रज्ञान	३७	२	माहिती मिळवा. २८ फेब्रुवारी हा कोणते उपक्रम राबवता?	- -
		३८	१	माहित आहे का तुम्हांला? १९७४ मध्ये भारताने राष्ट्रांच्या रांगेत जाऊन बसला.	- -
			२	माहित आहे का तुम्हांला? भारत सरकारच्या संरक्षण तसेच 'मिसाईल मॅन' असे म्हटले जाते.	- -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
		४१	१	चर्चा करा. भ्रमणध्वनी (मोबाईल) तंत्रज्ञानात ... त्याचे फायदे-तोटे यांविषयी चर्चा करा.	- -
			२	माहीत आहे का तुम्हांला? ई.श्रीधरन हे बसवण्यात आले आहेत.	- -
८.	उद्योग व व्यापार	४३	२	माहीत आहे का तुम्हांला? स्वबचत गट व स्वयंसेवी विणकरांचे कल्याण यासाठी मदत केली जाते.	- -
९.	बदलते जीवन : भाग १	४७	२	माहीत आहे का तुम्हांला? ब्रिटिशांच्या काळात रेल्वेत डब्यांचे या वर्गविरहित गाड्या सुरू झाल्या.	- -
१०.	बदलते जीवन : भाग २	५२	१	माहीत आहे का तुम्हांला? १९६१ मध्ये नागालँडचे यांचा समावेश आहे.	- -
			२	शोध घेऊया. महाराष्ट्रातील बोलीभाषांची शोधूया.	

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
राज्यशास्त्र					
१.	महायुद्धोत्तर राजकीय घडामोडी	५७	२	करून पहा. एका महिन्याची वृत्तपत्रे शेजारील देशांच्या संदर्भातील घडामोडी	- -
		५८	२	विचार करा आणि लिहा. जर्मनीमध्ये हिटलरच्या कोणती काळजी घेतली पाहिजे?	- -
			२	तुम्हांला काय वाटते? युद्धास प्रतिबंध करण्यासाठी राष्ट्रसंघ उपाययोजना करायला हव्या होत्या.	- -
		६०	१	लिहिते व्हा... १९३९ ते १९४५ महायुद्धाचा भारतावर कोणता परिणाम झाला.	- -
			२	तुम्हांला काय वाटते? तंत्रज्ञानातील प्रगती वापर कसा करता येईल?	- -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
			२	हे करून पहा. क्यूबाचा संघर्ष (१९६२) या संघर्षाविषयी अधिक माहिती मिळवा.	- -
		६२	२	असे का? नाटो ही संघटना ... किती देश आहेत ते शोधा.	- -
			२	शब्द सुचवा. एकच महासत्ता असते व त्या व्यवस्थेला काय म्हणता येईल?	- -
			२	'युद्धाचा फोलपणा' या विषयावर युद्धामुळे विकासाला खीळ बसते.	- -
		६३	२	शोधा आणि सहभागी व्हा ! पर्यावरण रक्षणासाठीच्या ... सहभागाच्या संधी कोणत्या आहेत ते शोधा.	- -
२.	भारताच्या परराष्ट्र धोरणाची वाटचाल	६५	१	माहीत आहे का तुम्हांला ? आपल्याला जेव्हा एखाद्या समजून घेणे आवश्यक असते.	- -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
		६६	१	चला, चर्चा करूया. परिस्थिती आणि काळानुसार असे तुम्हांला वाटते?	- -
			२	असे का करावे लागते? आपल्या देशातील शांतता म्हणून भारताला प्रयत्न करावे लागतात.	- -
		६७	१	तुम्हांला पटते का? पटल्यास का प्रयत्न केले पाहिजेत.	- -
			२	यादी पूर्ण करा. खाली काही नेत्यांची नावे भारतात गुंतवणूक वाढवण्याचे प्रयत्न	- -
			२	तुम्ही काय कराल? परराष्ट्र सचिव या पदावर चर्चेसाठी कोणते विषय सुचवाल?	- -
			२	तुम्हांला शोधता येईल का? आर्थिक विकास ... तक्ता तयार करा.	- -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
		७०	१	करून पहा. भारत आणि अमेरिका ... त्यावर एक प्रकल्प तयार करा.	- -
			२	माहीत आहे ता तुम्हांला? अण्वस्त्रे अत्यंत विनाशकारी ... भारताने स्वाक्षरी केली नाही.	- -
			२	करून पहा. अण्वस्त्रे निर्माण करणाऱ्या ... प्रसिद्ध करण्यासाठी प्रयत्न करा.	- -
३.	भारताची सुरक्षा व्यवस्था	७२	२	सांगा पाहू? परस्परपूरक आणि तुम्हांला सांगता येईल का?	- -
			२	विचार करा आणि सुचवा. शस्त्रसामर्थ्याबाबत सर्व तर काय करावे लागेल?	- -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
	- II -	७३	१	हे तुम्हांला पटते का ?	- II -
			२	शोधा म्हणजे आणखी समजेल...	- II -
	- II -	७५	२	चर्चा करा. मानवी सुरक्षेसाठी..... प्रयत्न करता येतील ?	- II -
४.	संयुक्त राष्ट्रे	७७	२	सांगा पाहू ? युद्धकाळात झालेल्या साजरा केला जातो ?	- II -
	- II -	८०	१	लिहिते व्हा. आतापर्यंतच्या ... कोणत्या देशाचे आहेत ?	- II -
५.	भारत व अन्य देश	८७	१	माहीत आहे का तुम्हांला ? म्यानमार आणि आंग सी क्यू : नोबेल पुरस्कार मिळाला आहे.	- II -
	- II -		२	तुम्हांला काय वाटते ? समाजातला वाढता ... प्रक्रिया निर्माण करता येतील ?	- II -
		८८	१	माहीत आहे का तुम्हांला ? २००५ मध्ये भारत आणि अमेरिका ... तंत्रज्ञान मिळणे शक्य झाले आहे.	- II -

अ.क्र.	प्रकरण नाव/घटक नाव	पृष्ठ क्र.	कॉलम	स्वयंअध्ययनासाठी ठेवण्यात आलेला आशय	स्वयंअध्ययन आशयाबद्दल तपशील/अभिप्राय/सुचना
६.	आंतरराष्ट्रीय समस्या	९३	१	करून पहा. इंटरनेटच्या साहाय्याने ... भारताने उपस्थित केलेले मुद्दे.	- -
		९४	१	माहीत आहे का तुम्हांला? महासागर, खोल समुद्र तळ, अपेक्षित आहे.	- -

इयत्ता : दहावी

विषय : इतिहास व राज्यशास्त्र

(शालेय वर्ष 2020-21 साठी फक्त)

मूळ घटक आणि प्रकरणे

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
१	प्राचीन ते आधुनिक कालखंडातील इतिहासाचे चिकित्सक समालोचन	१. इतिहास लेखन : पाश्चत्य परंपरा २. इतिहास लेखन : भारतीय परंपरा
२	उपयोजित इतिहास	३. उपयोजित इतिहास
३	प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	५. प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास
४	मनोरंजनाची माध्यमे आणि इतिहास	६. मनोरंजनाची माध्यमे आणि इतिहास
५	कला, क्रीडा व साहित्य क्षेत्र आणि इतिहास	४. भारतीय कलांचा इतिहास ७. खेळ आणि इतिहास
६	पर्यटन आणि इतिहास	८. पर्यटन आणि इतिहास
७	इतिहास व अन्य क्षेत्रे	९. ऐतिहासिक ठेव्यांचे जतन

व्यक्तिगत
०७-१०-२०२०

प्र. विशेषाधिकारी
इतिहास व नागरिकशास्त्र.

सुधारित घटक (वगळलेली प्रकरणे सोडून)

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
१	प्राचीन ते आधुनिक कालखंडातील इतिहासाचे चिकित्सक समालोचन	१. इतिहास लेखन : पाश्चत्य परंपरा २. इतिहास लेखन : भारतीय परंपरा
२	उपयोजित इतिहास	३. उपयोजित इतिहास
३	प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	५. प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास
४	कला, क्रीडा व साहित्य क्षेत्र आणि इतिहास	७. खेळ आणि इतिहास
५	पर्यटन आणि इतिहास	८. पर्यटन आणि इतिहास
६	इतिहास व अन्य क्षेत्रे	९. ऐतिहासिक ठेव्यांचे जतन

प्राचीन ते आधुनिक कालखंडातील इतिहासाचे चिकित्सक समालोचन	३	प्राचीन ते आधुनिक कालखंडातील इतिहासाचे चिकित्सक समालोचन	३
उपयोजित इतिहास	४	उपयोजित इतिहास	४
प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	५	प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	५
कला, क्रीडा व साहित्य क्षेत्र आणि इतिहास	७	कला, क्रीडा व साहित्य क्षेत्र आणि इतिहास	७
पर्यटन आणि इतिहास	८	पर्यटन आणि इतिहास	८
इतिहास व अन्य क्षेत्रे	९	इतिहास व अन्य क्षेत्रे	९

२०२०/२०२१

२०२०/२०२१

२०२०/२०२१

राज्यशास्त्र

मूल घटक आणि प्रकरणे

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
१	संविधानाची वाटचाल	१. संविधानाची वाटचाल
२	निवडणूक प्रक्रिया	२. निवडणूक प्रक्रिया
३	राजकीय पक्ष (राष्ट्रीय)	३. राजकीय पक्ष
४	राजकीय पक्ष (प्रादेशिक)	३. राजकीय पक्ष
५	सामाजिक व राजकीय चळवळी	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी
६	भारतापुढील आव्हाने	५. भारतीय लोकशाहीपुढील आव्हाने

सुधारित घटक (वगळलेली प्रकरणे सोडून)

क्रमांक	घटक	प्रकरणे
१	संविधानाची वाटचाल	१. संविधानाची वाटचाल
२	निवडणूक प्रक्रिया	२. निवडणूक प्रक्रिया
३	राजकीय पक्ष (राष्ट्रीय)	३. राजकीय पक्ष
४	राजकीय पक्ष (प्रादेशिक)	३. राजकीय पक्ष
५	सामाजिक व राजकीय चळवळी	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी